

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

**ВИКОРИСТАННЯ ФОРМАЛІЗОВАНИХ
ТА НЕФОРМАЛІЗОВАНИХ МЕТОДІВ ФІНАНСОВОГО
АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ**

Анотація. Визначено особливості формалізованих та неформалізованих методів фінансового аналізу на підприємстві.

Аннотация. Определены особенности формализованных и неформализованных методов финансового анализа на предприятии.

Annotation. The features of formal and non-formalized methods of financial analysis at the enterprise are determined.

Ключові слова: формалізовані методи, неформалізовані методи, фінансовий аналіз, фінансовий стан.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства і визначається сукупністю виробничо-господарських факторів, а також характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Фінансова діяльність підприємства повинна спрямовуватися на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, на дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, на досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, а також на збереження фінансової стійкості підприємства з метою його ефективного функціонування. Отже, фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства [1].

Фінансовий стан підприємства визначається такими елементами:

прибутковість роботи підприємства;

оптимальність розподілу прибутку, що залишився у розпорядженні підприємства після сплати податків і обов'язкових платежів;

наявність власних фінансових ресурсів не лише на мінімально-необхідному рівні для організації виробничого процесу і процесу реалізації продукції;

раціональне розміщення основних і оборотних фондів;

платоспроможність та ліквідність.

Результатом оцінки фінансового стану підприємства є:

Виокремлені показники фінансового становища.

Виявлені зміни у фінансовому становищі компанії в просторово-часовому розрізі.

Виявлені основні чинники, які викликають зміни у фінансовому стані.

Висновки і прогноз щодо основних тенденцій зміни фінансового стану підприємства.

Фінансовий стан підприємства необхідно систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це зробить можливим критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці за ряд періодів, а також дасть змогу визначити "больові точки" у фінансовій діяльності і знайти способи ефективного використання фінансових ресурсів та їх раціонального розміщення.

У традиційній практиці аналізу фінансового стану існують певні прийоми й методи його здійснення [2].

Можна назвати шість основних прийомів аналізу:

1. Горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом.

2. Вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат.

3. Трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренда, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренда здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективу, тобто перспективний прогностичний аналіз фінансового стану).

4. Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників.

5. Порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників фірми порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками.

6. Факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник розділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник.

Предметом фінансового аналізу підприємства є його фінансові ресурси, їх формування та використання. Для досягнення основної мети аналізу фінансового стану підприємства – об'єктивної його оцінки та виявлення на цій основі потенційних можливостей підвищення ефективності формування й використання фінансових ресурсів – можуть застосовуватися різні методи аналізу.

Методи фінансового аналізу – це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану підприємства.

В економічній теорії та практиці існують різні класифікації методів економічного аналізу взагалі та фінансового аналізу зокрема [3].

Перший рівень класифікації виокремлює неформалізовані та формалізовані методи аналізу.

Неформалізовані методи аналізу ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. До неформалізованих належать такі методи:

експертних оцінок і сценаріїв;

психологічні;

морфологічні;

порівняльні;

побудови системи показників;

побудови системи аналітичних таблиць.

Ці методи характеризуються певним суб'єктивізмом, оскільки в них велике значення мають інтуїція, досвід та знання аналітика.

До формалізованих методів фінансового аналізу належать ті, в основу яких покладено жорстко формалізовані аналітичні залежності, тобто методи [4]:

- ланцюгових підстановок;
- арифметичних різниць;
- балансовий;
- виокремлення ізольованого впливу факторів;
- відсоткових чисел;
- диференційний;
- логарифмічний;
- інтегральний;
- простих і складних відсотків;
- дисконтування.

Однак економічні реалії в Україні, як і в більшості сусідніх з нею держав, мають певну специфіку, що вносить корективи у традиційну методологію аналізу. Особливістю формування цивілізованих ринкових відносин в Україні є посилення впливу таких чинників, як жорстка конкурентна боротьба, технологічні зміни та постійне вдосконалення методів технічної обробки економічної інформації. Середовище, в якому функціонують вітчизняні підприємства, характеризується також безперервними нововведеннями в податковому законодавстві, змінами відсоткових ставок та валютних курсів, а також різкими коливаннями цін на ресурси та відносно високим темпом інфляції. Методи аналізу фінансового стану підприємства постійно вдосконалюються у міру настання змін в економічному середовищі нашої держави.

Ефективне виробництво та реалізація якісної продукції позитивно впливають на фінансовий стан підприємства. Збої у виробничому процесі, погіршення якості продукції, ускладнення її реалізації призводять до зменшення надходження коштів на рахунки підприємства, внаслідок чого погіршується його платоспроможність. Очевидним також є і зворотний зв'язок, який полягає у тому, що відсутність коштів може призвести до перебоїв у забезпеченості матеріальними ресурсами, а отже, й у виробничому процесі. Однак у виробничій діяльності українських підприємств часто трапляються випадки, коли і налагоджено працююче підприємство відчуває фінансові ускладнення, пов'язані з недостатньо раціональним розміщенням і використанням наявних фінансових ресурсів. У цих умовах перед менеджерами підприємств постає велика кількість питань, основними з яких є такі:

Як раціонально організувати фінансову діяльність підприємства для його подальшого розвитку?

Яким чином можна покращити управління фінансовими ресурсами?

Яким чином визначити показники фінансово-господарської діяльності, що забезпечують стійкий фінансовий стан підприємства?

На ці та інші важливі питання дає відповідь об'єктивний аналіз фінансового стану підприємства, який дозволяє найбільш раціонально розподілити матеріальні, трудові та фінансові ресурси. Останні мають першорядне значення з усіх видів, оскільки це єдиний вид ресурсів підприємства, що трансформується безпосередньо із мінімальними витратами часу у будь-який інший вид [5].

Економічний аналіз фінансового стану підприємства використовує весь комплекс доступної інформації, носить оперативний характер і цілком підпорядкований волі керівництва підприємством. Тільки такий аналіз дає можливість реально оцінити стан справ на підприємстві, досліджувати структуру собівартості не тільки усієї випущеної і реалізованої продукції, але й собівартості окремих її видів, склад комерційних і управлінських витрат, а також дозволяє з особливою точністю вивчити характер відповідальності посадових осіб за дотриманням розділів бізнес-плану.

Література: 1. Бандурка О. М. Фінансова діяльність підприємства / Бандурка О. М., Коробков М. Я. – К. : ЛИБІДЬ, 1998. 2. Івашко О. М. Деякі підходи до застосування методик оцінки фінансового стану підприємства / Івашко О. М., Міценко Н. Г., Львівська К. А. // Економіка, планування і управління в лісовиробничому комплексі. – 2006. – Вип. 16.6. 3. Петряєва З. Ф. Організація і методика економічного аналізу : навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисципл. / Петряєва З. Ф., Хмеленко Г. Г. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 236 с. 4. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Савицкая Г. В. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 668 с. 5. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Е. В. Ненашев. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 208 с.